

KOORDINACIJA MIROVINA PREMA EU PROPISIMA

KOORDINACIJA MIROVINA PREMA EU PROPISIMA

Na mirovine će se, od stupanja R Hrvatske u članstvo Europske Unije (EU), primjenjivati sljedeće uredbe EU za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti:

Uredba (EZ) broj 883/2004 Europskog Parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti (skraćeno: Osnovna uredba), Uredba (EZ) broj 987/2009 Europskog Parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009., kojom se utvrđuje postupak provedbe Uredbe (EZ) broj 883/2004 o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti (skraćeno: Provedbena uredba), te Uredba (EU) broj 1231/2010 Europskog Parlamenta i Vijeća od 24. studenog 2010. o proširenju primjene Uredbe (EZ) broj 883/2004 i Uredbe (EZ) broj 987/2009 na državljane trećih zemalja koji tim uredbama nisu obuhvaćeni isključivo na temelju svojeg državljanstva, te sve uredbe kojima se navedene uredbe mijenjaju ili dopunjuju (zajednički naziv: uredbe EU za koordinaciju).

Ukupno 18 dvostranih ugovora o socijalnom osiguranju bit će zamijenjeno uredbama EU za koordinaciju, i to 16 od početka članstva R Hrvatske u EU, sa sljedećim državama članicama EU: Austrijom, Belgijom, Bugarskom, Češkom, Danskom, Francuskom, Italijom, Luksemburgom, Mađarskom, Nizozemskom, Njemačkom, Poljskom, Slovačkom, Slovenijom, Švedskom i Velikom Britanijom. Zamijenjen će biti i ugovor s Norveškom (država Europskog gospodarskog prostora), te također sa Švicarskom po izmjeni dvostranog ugovora između EU i Švicarske.

Uredbe EU za koordinaciju ne utječu na domaće propise o mirovinskom osiguranju već ih koordiniraju s domaćim propisima drugih država članica. Uvjet za primjenu tih uredbi je da se na osobu primjenjivalo zakonodavstvo dviju ili više država članica tijekom radnog vijeka (tzv. migracijska klauzula). Ako se na osobu primjenjivalo

zakonodavstvo samo jedne države članice, tada se na nju primjenjuje samo to zakonodavstvo i uredbe za koordinaciju se ne primjenjuju. Na taj način uredbe EU za koordinaciju ne utječu na domaće mirovine koje su priznate samo iz hrvatskog mirovinskog osiguranja.

Mirovina prema uredbama o koordinaciji

Stjecanje prava

Pravo na mirovinu (starosnu, obiteljsku, invalidsku za slučaj bolesti ili ozljede) stječe se na osnovi zbrajanja razdoblja osiguranja¹ navršenih u svim državama članicama čije se zakonodavstvo primjenjivalo na osobu, ako su ispunjeni i ostali uvjeti, a svota mirovine određuje se u razmjernom dijelu (pro-rata) ovisno o razdoblju navršenom u svakoj pojedinačnoj državi članici. Navedeno pravilo jednako je pravilima koja se primjenjuju u dvostranim ugovorima o socijalnom osiguranju, te bi svota hrvatske mirovine određene na takav način bila jednaka mirovini određenoj na isti način primjenom uredbi EU za koordinaciju.

Pravilo povoljnijeg davanja

Novost prema uredbama EU u odnosu na ugovore o socijalnom osiguranju je da se samostalna mirovina, priznata i određena prema domaćem zakonodavstvu, pod uvjetom da je ispunjena tzv. migracijska klauzula (razdoblja navršena u dvije ili više država članica EU), uspoređuje s razmjernim dijelom mirovine određenim primjenom Osnovne uredbe (na osnovi jednakog razdoblja osiguranja kao i za samostalnu mirovinu). Tako određene svote mirovine uspoređuju se i isplaćuje se povoljnija svota. U Hrvatskoj će u većini slučajeva rezultat takve usporedbe biti jednaka svota, osim u slučaju prijevremene starosne mirovine, kada bi razmjerni dio mirovine mogao biti povoljniji od samostalne mirovine.

¹ Izraz «razdoblje osiguranja» koristi se u smislu Osnovne uredbe a ne u smislu razdoblja osiguranja prema važećem Zakonu o mirovinskom osiguranju. Prema članku 1. točka (t) Osnovne uredbe, razdoblje osiguranja je razdoblje doprinosa, zaposlenja ili samostalne djelatnosti, određeno ili priznato kao razdoblje osiguranja prema zakonodavstvu na temelju kojeg je navršeno ili se smatra navršenim, kao i sva razdoblja koja se takvima smatraju, ako ih spomenuto zakonodavstvo smatra istovjetnima razdobljima osiguranja. Ovim pojmom obuhvaćen je i posebni staž te također razdoblja prebivanja navršena u državama koje ta razdoblja uzimaju u obzir za priznanje prava na davanja iz mirovinskog osiguranja.

Mirovine iz II stupa

Mirovina iz mirovinskog sustava individualne kapitalizacije (II. stup mirovinskog osiguranja) ne određuje se u razmjernom dijelu ali se isplaćuje na područje druge države članice.

Odgoda stjecanja prava

Podnositelj zahtjeva može odgoditi stjecanje prava na starosnu mirovinu iz bilo koje države članice prema čijem je zakonodavstvu navršio razdoblja osiguranja. Pri donošenju rješenja o pravu na hrvatski dio mirovine, ta razdoblja se neće uzeti u obzir ako bi to nepovoljno utjecalo na visinu. Razdoblja navršena u drugoj državi ne uzimaju se u obzir ni u slučaju kada podnositelj zahtjeva ne ispunjava uvjete za mirovinu u drugoj državi članici ako bi to nepovoljno utjecalo na visinu hrvatske mirovine, ali se tada mirovina mora preračunavati kada korisnik mirovine naknadno ispuni uvjete za ostvarivanje prava u toj državi, kao i u slučaju ako se predomisli u odnosu na odgodu stjecanja prava.

Razdoblja kraća od 12 mjeseci

Ukupno razdoblje osiguranja kraće od 12 mjeseci koje je osiguranik navršio u jednoj državi članici, na osnovi kojeg nije moguće ostvariti pravo na samostalno davanje primjenom domaćeg zakonodavstva, na svoj teret preuzimaju druge države članice u kojima je navršio razdoblja osiguranja, i to razmjerno trajanju tih razdoblja.

Dodatak uz najnižu mirovinu

Podnositelj zahtjeva za mirovinu koji u državi članici prebivališta ostvari pravo na najnižu mirovinu, može ostvariti dodatak uz najnižu mirovinu ako bi njegova najniža mirovina određena na osnovi razdoblja osiguranja u svim državama članicama čije zakonodavstvo se na njega primjenjivalo, bila viša od zbroja svih ostvarenih mirovina. Spomenuto pravo ne ostvaruje se na osnovi zahtjeva već po službenoj dužnosti. Početkom svake godine obavlja se provjera prava i usklađivanje tako određenog dodatka na osnovi podataka o visini mirovina iz drugih predmetnih država članica.

Invalidska mirovina za slučaj ozljede na radu i profesionalne bolesti

Ova vrsta hrvatske invalidske mirovine ne određuje se prema uredbama EU za koordinaciju u razmjernom dijelu jer se prema hrvatskim propisima pravo na tu mirovinu stječe bez obzira na trajanje navršenih razdoblja osiguranja a visina se određuje prema hipotetskom razdoblju od 40 godina (tzv. zakonodavstvo tipa A).

Podnošenje zahtjeva

Kontakt ustanova

Zahtjev se podnosi nadležnoj ustanovi u državi prebivališta podnositelja zahtjeva. Ako podnositelj zahtjeva nije navršio razdoblje osiguranja u državi prebivališta, ustanova države prebivališta prosljeđuje zahtjev nadležnoj ustanovi u državi posljednjeg zaposlenja. Zahtjev podnesen u jednoj državi smatra se zahtjevom podnesenim i u ostalim državama u kojima je podnositelj zahtjeva navršio razdoblja osiguranja, osim u slučaju izjave o odgodi stjecanja prava iz neke od uključenih država.

U Hrvatskoj zahtjev se podnosi Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje prema mjestu prebivališta podnositelja zahtjeva ili mjestu posljednjeg zaposlenja. Za rješavanje takvih predmeta nadležne su sve područne službe i područni uredi.

Postupak

Kontakt ustanova vodi postupak i obavlja razmjenu podataka o socijalnom osiguranju sa ustanovama drugih nadležnih država članica u pojedinom slučaju, te ih ujedno obavještava o svojoj odluci o pravu na davanje. Na kraju postupka, nakon što sve uključene ustanove donesu rješenje o pravu na davanja, kontakt ustanova izrađuje sažetak svih rješenja na posebnom obrascu – P1 i dostavlja ga korisniku davanja.

Medicinsko vještačenje obavlja se u svakoj državi članici prema njezinim propisima, na temelju liječničkih nalaza koje drugim državama članicama uključenima u pojedinačni predmet dostavlja kontakt ustanova, na propisanim tiskanicama.

Dokazi koje podnositelj zahtjeva treba predati uz zahtjev za davanje primjenom uredbi EU za koordinaciju istovrsni su onima koji se predaju uz zahtjev prema dvostranom ugovoru.

Preispitivanje prava i preračun mirovine

Preispitivanje prava

Osiguranci kojima je zahtjev za davanje odbijen prema domaćim propisima ili primjenom dvostranog ugovora o socijalnom osiguranju jer nisu ostvarili razdoblje osiguranja u dovoljnom trajanju za pravo na davanje, mogu podnijeti novi zahtjev ako su navršili razdoblja i u državama članicama EU s kojima Hrvatska ranije nije imala sklopljen ugovor o socijalnom osiguranju, a koja se primjenom uredbi EU za koordinaciju zbrajaju bez obzira na to kada su navršena, osim ako se radi o razdobljima koja je preuzela na temelju posebnog sporazuma druga država.

Pravo pripada najviše dvije godine unatrag od podnošenja zahtjeva, a najranije od ulaska R Hrvatske u EU. Pravo prema zahtjevima podnesenima poslije isteka dvije godine od ulaska R Hrvatske u EU pripada od prvog dana sljedećeg mjeseca i za 6 mjeseci unatrag.

Preračun na zahtjev

Nakon početka primjene uredbi EU za koordinaciju moguće je podnijeti zahtjev za ponovno određivanje mirovina priznatih ranije prema dvostranom ugovoru o socijalnom osiguranju koji je R Hrvatska primjenjivala u odnosima s drugom državom članicom EU prije svoga članstva u EU. U postupku ponovnog određivanja mirovine, korisniku pripada pravo na povoljniju svotu mirovine. Ako je svota mirovine prema dvostranom ugovoru jednaka kao i prema uredbama EU, korisnik zadržava pravo na mirovinu prema dvostranom ugovoru. Pravo pripada najviše dvije godine unatrag od podnošenja zahtjeva, a najranije od ulaska R Hrvatske u EU. Pravo prema zahtjevima podnesenima poslije isteka dvije godine od ulaska R Hrvatske u EU pripada od prvog dana sljedećeg mjeseca.

U većini slučajeva rezultat preračuna jednak je svoti određenoj primjenom dvostranog ugovora. Preračun prema uredbama EU za koordinaciju može dati povoljnije rezultate korisnicima prijevremene starosne mirovine ostvarene primjenom domaćih propisa nakon 1. studenog 2010. u slučajevima u kojima je osiguranik navršio i razdoblja osiguranja u državi članici EU ali se dvostrani ugovor nije primijenio jer je osiguranik ispunjavao uvjete za mirovinu bez primjene ugovora.

Preračun mirovine mogao bi biti povoljan za korisnike invalidske mirovine s prebivalištem u Hrvatskoj koji su ostvarili mirovinu primjenom Opće konvencije s Francuskom (iz 1950.) ili Velikom Britanijom (iz 1958.). Naime, iako bi im se na osnovi preračuna smanjila hrvatska mirovina, ostvarili bi pravo na razmjerni dio francuske ili britanske mirovine za razdoblja navršena u Francuskoj ili Velikoj Britaniji, i to na osnovi stare medicinske dokumentacije, pa bi ukupni zbroj hrvatske i francuske mirovine bio veći od dosadašnje svote hrvatske invalidske mirovine.

Korisnici hrvatske mirovine primjenom Ugovora o socijalnom osiguranju između R Hrvatske i Savezne Republike Njemačke (iz 1997.), koji su pravo na tu mirovinu ostvarili na osnovi razdoblja navršenih u Hrvatskoj u trajanju kraćem od 12 mjeseci, na osnovi ponovnog određivanja mirovine prema Osnovnoj uredbi izgubili bi pravo na hrvatsku mirovinu i pravo na zdravstveno osiguranje u Hrvatskoj te bi razdoblja navršena u Hrvatskoj na svoj teret preuzeo njemački nositelj osiguranja i uračunao ih za svotu njemačke mirovine. Takav korisnik bi zdravstvenu zaštitu u Hrvatskoj ostvarivao na teret njemačkog nositelja zdravstvenog osiguranja, ali bi ujedno trebao plaćati iz njemačke mirovine doprinos za zdravstveno osiguranje, stopa kojeg ovisi o visini njemačke mirovine. Na taj način bi takav korisnik u konačnici mogao biti oštećen, ovisno o detaljima pojedinačnog slučaja.

Preračun po službenoj dužnosti

Preračun po službenoj dužnosti obavlja se u slučajevima u kojima postupak primjenom dvostranog ugovora o socijalnom osiguranju s državom članicom još nije dovršen u vrijeme početka primjene uredbi EU za koordinaciju, te se donosi prvo rješenje primjenom ugovora i odmah potom i rješenje primjenom Osnovne uredbi, a osiguraniku od dana članstva R Hrvatske u EU pripada povoljnija svota mirovine.

Treće države

Uredbe EU za koordinaciju primjenjuju se i na državljane država koje nisu članice EU (tzv. «treće države»), ali samo pod uvjetom da je osiguranik navršio razdoblja u dvije ili više država članica EU. Pri tom se ne uzimaju u obzir razdoblja osiguranja navršena izvan područja EU, ali se mirovine isplaćuju na područje treće države.

Ako osiguranik ne ispunjava uvjete trajanja razdoblja za priznanje prava prema uredbama EU, država članica primijenit će dvostrani ugovor o socijalnom osiguranju s trećom državom (ako on postoji). Pri tom zbraja i razdoblja navršena u trećoj državi ako je navedeno predviđeno dvostranim ugovorom.

Ukoliko je državljanin države članice navršio razdoblja u trećoj državi s kojom država članica ima sklopljen ugovor o socijalnom osiguranju koji se primjenjuje samo na državljane država ugovornica, za svrhu primjene ugovora državljanstvo bilo koje države članice EU izjednačeno je s državljanstvom države članice koja je s trećom državom sklopila dvostrani ugovor.

